

Monumentnummer*: 509005

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* **03 november 1998**
Kadaster deel/nr **82810/140**

Woonplaats* **Maarsbergen** Gemeente* **Utrechtse Heuvelrug** Provincie* **Utrecht**

Locatiennaam **Maarsbergen** Locatieomschrijving

Kadastrale gemeente* **Maarn** Sectie* **E** Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel **482**

Omschrijving**

Inleiding

Nederlands Hervormde kerk te Maarsbergen, gebouwd in 1883-1884 in opdracht van Geertruida Adriana du Bois, weduwe van C.J. Blok. De kerk zou zijn gebouwd naar aanleiding van de wens van haar broer, Aalt du Bois. De familie Du Bois bewoonde kasteel Maarsbergen, en liet de kerk op eigen grond bouwen. De in eclectische stijl gebouwde zaalkerk werd ontworpen door de architecten F.W. van Gendt en A.R. Freem. Met name in de toren en de steunberen zijn de renaissancekenmerken te herkennen die ook voorkomen bij de Amsterdamse Zuider- en Westerkerk. In 1934 is de toren op initiatief van de Commissie tot herdenking van het 50-jarig bestaan gebouwd naar de plannen van architect J. Pothoven. Deze toren met open keizerskroon verving een kleine gevelbekroning. Deze oorspronkelijke bekroning staat aangegeven op de ontwerptekeningen van de Maarsbergse kerk. Voor- en achtergevel bezaten oorspronkelijk een eenvoudige gelede bekroning. Op de voorgevel was een luidklok onder een afdakje geplaatst, op de achtergevel een bolvormige bekroning. Het interieur is gaaf bewaard gebleven. Het orgel is van rijkswege beschermd. Tegen de achtergevel van de kerk is een ontmoetingsruimte gebouwd, die buiten de bescherming valt. De noordgevel van dit gebouwtje dateert uit de 19de eeuw. Oorspronkelijk diende het pand als schoolgebouwtje.

Omschrijving

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De haaks op de Woudenbergseweg, op de hoek van de Haarweg gelegen ZAALKERK telt één bouwlaag onder een met leien gedekt zadeldak. Het muurwerk onder de vensters is versierd met speklagen. De daklijst is voorzien van een kroonlijst. De gevels zijn geled door licht uitzwenkende steunberen die ter hoogte van de onderzijde van de vensters voorzien zijn van driehoekige frontons. Ter hoogte van de daklijst worden de steunberen bekroond door gebogen frontons. De voorgevel of westgevel heeft een middenrisaliet die deel uitmaakt van de torenpartij. De risaliet bevat de ingang, gevat in een rondboogvormige geblokte lijst. Boven de deur bevindt zich een stucpaneel met met de tekst: 'anno 1884'. Erboven bevindt zich een venster tussen geblokte pilasters en een ronde blindnis. De risaliet wordt bekroond door de torenopbouw. De toren bestaat uit een vierkante basis met klokvormige dakbekroning waarop een achthoekige opengewerkte houten lantaarn staat met een smeedijzeren kroonvormige spits. De spits wordt bekroond door een windwijzer met een torenhaan. Tegen de vier zijden van het dak zijn wijzerplaten aangebracht onder gebogen frontons. De voorgevel wordt ter weerszijden beëindigd door steunberen en bevat ter weerszijden van de middenrisaliet een rondboogvenster. Rechts van de deur bevindt zich in de voorgevel de eerste steen met opschrift: 'G.A. d B - wed B. 18 19/9 83.'

De zijgevels zijn aan elkaar gelijk en tellen vijf traveeën tussen zes steunberen. In elke travee is een groot rondboogvenster gezet. Tegen de noordgevel ligt de grafkelder van de familie Du Bois. Deze met een hardstenen plaat afgedekte kelder is omgeven door een smeedijzeren hekwerk. De oostgevel of achtergevel heeft eenzelfde vorm en indeling als de voorgevel. In plaats van vensters zijn hier spaarvelden aangebracht met een baksteenmotief in ruitvorm afgewisseld met gestucte ruiten.

Het interieur van de kerk bestaat uit een entreeportaal met links en rechts nevenruimten. Deze functioneren respectievelijk als trapportaal en consistoriekamer. Door een dubbele deur komt men in de kerkzaal. Deze wordt overkluisd door een houten tongewelf en heeft een geleding van vijf rondboogvensters. Ze zijn geplaatst in een spitsboogveld dat het tongewelf doorbreekt. De bepleisterde muurdammen zijn voorzien van Ionische pilasters die een geprofileerde toog ondersteunen. In het midden bevindt zich een pilaster met casementen en een voluutbekroning met guirlandes. De stalen vensters hebben een glas-in-lood indeling in de traceringen. Links tegen de wand is een marmeren plaquette bevestigd met de tekst: 'In anno 1883 is deze kerk gesticht door vrouwe G.A. du Bois, wed: den weled: heer C.J. Blok, ter voldoening aan de uitgedrukte begeerte van haren broeder, den weled: heer A. du Bois. Beiden in leven eigenaren van en gewoond hebbende op den proostdijhuize Maarsbergen en begraven in den grafkelder naast dit gebouw.' De oostwand is bepleisterd en heeft een geleding met cirkels en velden. De indeling van de ruimte bestaat uit een middenpad met houten banken ter weerszijden. Tegen de oostgevel is op een verhoging een vierkante preekstoel opgesteld met een zeshoekig klankbord. Ter weerszijden zijn psalmborden aangebracht.

Aan de noordoostzijde bevinden zich dubbele herenbanken. De koorafscheiding is voorzien van een houten balustrade. De openslaande deuren aan de westzijde hebben een omlijsting met een tympaan. Het orgel is van rijkswege beschermd.

Waardering

De kerk is van cultuurhistorische waarde vanwege de ontstaansgeschiedenis en de relatie tussen de kerk, het dorp en kasteel Maarsbergen. Het gebouw is van architectuurhistorische waarde vanwege de gaafheid van het exterieur en interieur, vanwege de neorenaissance-kenmerken. Het object is tenslotte van ensemblewaarde vanwege de opvallende ligging op de hoek van de Woudenbergseweg en de Haarweg.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Kerk

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument